

Η μισθωτή εργασία στον καιρό του Νεοφιλελευθερισμού

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί εισήγηση της Χειρονομίας – Αντιεξουσιαστικής κίνησης στην εκδήλωση με τίτλο “Καπιταλισμός της Πλατφόρμας, Μεταφορές και Εργασία σε καιρούς πανδημίας” που πραγματοποίησε η Αντιεξουσιαστική Κίνησης Αθήνας στις 26 Ιανουαρίου 2021. Στο τέλος του κειμένου θα αναρτηθεί ο σύνδεσμος με την βιντεοσκοπημένη εκδήλωση.

του Βασίλη Καραπάνου

Τι σημαίνει στην πραγματικότητα ο τεμαχισμός της μισθωτής εργασίας για την ίδια την εργασία, για τον εργαζόμενο, τι σημαίνει για την κοινωνία, τον δημόσιο χώρο και χρόνο, αλλά και για τα κέρδη των αφεντικών και των κρατών εν τέλει;

Ο σπουδαίος ρόλος που έπαιξε το εργατικό κίνημα στη διαμόρφωση καλύτερων συνθηκών ζωής για τους εργαζόμενους και για όλη την κοινωνία, προκύπτει εν πολλοίς και από τις συγκροτητικές δυνατότητες που υπήρξαν κατά τη γέννηση και την ανάπτυξή του. Δηλαδή, βασικό ρόλο στην οργάνωση και διαμόρφωση της εργατικής τάξης του 19^{ου} αιώνα έπαιξε τόσο ο κοινός χώρος, στην αρχή ο χώρος δουλειάς και εν συνεχεία οι χώροι συνάντησης εκτός δουλειάς, όπως οι λέσχες, αλλά και ο κοινός χρόνος, δηλαδή η απασχόληση στο ίδιο μέρος, κάτω από τις ίδιες συνθήκες.

Πράγματι, ο καταμερισμός εργασίας και ο αποκλεισμός των εργατών και της κοινωνίας από την συνολική οργάνωση της παραγωγής, αποτελούν αλλοτριωτικούς παράγοντες για τον κάθε εργαζόμενο. Ωστόσο, η αυτοματοποίηση της παραγωγής, η τηλεεργασία, η κατακερματισμένη παραγωγή (ανά χώρες και περιοχές) και η κατακερματισμένη εργασία, όπως επίσης και η κατάργηση κάθε εργατικής ή άλλης ταυτότητας και η δημιουργία του νεοφιλελεύθερου ατόμου – μη κοινωνού οποιασδήποτε κοινωνίας – εργατικού νομά, υποτιθέμενου συνεργάτη με τα

αφεντικά, εν είδει μιας κακοστημένης φάρσας που βάζει τον υποδουλωμένο και συχνά υποαμειβόμενο εργαζόμενο στη θέση του απολογητή των αφεντικών και των συμφερόντων του, όλα αυτά διαλύουν όχι απλά το παλιό εργατικό υποκείμενο, τη συγκρότηση και την ταυτότητα των εργαζομένων, αλλά οδηγούν σε πλήρη κοινωνική, ατομική, ψυχική και εν τέλει οικονομική αφάνεια.

Ο εργαζόμενος πλέον, ειδικά σε συνθήκες τηλεργασίας ή ακραίας και πλήρως εποπτευόμενης αυτοματοποίησης (η οποία εισάγεται σιγά σιγά από το παράθυρο σε ολοένα και περισσότερους εργασιακούς κλάδους) όχι μόνο δεν σκέφτεται, όχι μόνο δεν γνωρίζει καν τι είναι αυτό το οποίο δουλεύει, σε τι αποσκοπεί, πώς δημιουργείται, πού καταλήγει, αλλά δεν μπορεί να προσμένει ούτε στην ανθρώπινη επαφή, ούτε καν στη διαμέσου του δημοσίου χώρου και χρόνου κατανόηση του μεγέθους της μηχανής στην οποία αποτελεί γρανάζι.

Η πλήρης αυτή αποκοπή του εργαζόμενου – κοινωνού από την παγκόσμια διαρκή κίνηση του Κεφαλαίου, η οποία με την πλήρη εγκαθίδρυση του Νεοφιλελευθερισμού και της άνευ όρων Ελεύθερης Αγοράς φαίνεται σαν μια συμπαγής διαδικασία προώθησης ενιαίων συμφερόντων, ενώ στην πραγματικότητα βρίθει από ενδοκαπιταλιστικούς και διακρατικούς ανταγωνισμούς κλπ, αποτυπώνεται μέσω του αυστηρού ελέγχου, της κατόπτευσης, της καταστολής και όλων των άλλων στοιχείων ενός Ολοκληρωτικού Κράτους στην υπηρεσία του Κεφαλαίου και το ανάποδο, στο σώμα, την ψυχή, το πνεύμα, την ανθρώπινη υπόσταση του εργαζόμενου.

Η πανδημία το ανέδειξε αυτό μια χαρά. Δηλαδή, μέσω του απαραίτητου πειραματισμού σε πρωτόγνωρες συνθήκες, Κράτος-Κεφάλαιο ανασυντάσσουν και αναδιατάσσουν τον δημόσιο χώρο, καθιστώντας τον κομμάτι της αποκλειστικής τους αρμοδιότητας (πρόσφατα ανακοινώθηκε Τρίτη συνταγματική εκτροπή εντός μόλις 3 μηνών – απαγόρευση συγκεντρώσεων δηλαδή, με στόχο σαφέστατα την αντίσταση της κοινωνίας κατά του αστυνομικού πολυνομοσχεδίου για την παιδεία και τις συγκεντρώσεις αλληλεγγύης στον απεργό πείνας Δ. Κουφοντίνα, αφήνοντας ρητά απέξω τον συνωστισμό στις αγορές) και μετατρέποντάς τον, τον

δημόσιο χώρο, σε έρημο τοπίο διανομής και κατανάλωσης. Παράλληλα, ο ιδιωτικός χώρος με την τηλεργασία γίνεται ένα και το αυτό, αφού το σπίτι μετατρέπεται από χώρος ξεκούρασης σε χώρο εργασίας, ενώ το παράδειγμα της Amazon τελειοποιεί εδώ και χρόνια την αυτοματοποίηση ακόμα και των βημάτων των εργαζόμενων μέσα από αλγορίθμους και τις απαραίτητες συσκευές που κουβαλούν πάνω τους.

Αντί για στρατιές πρώην αγροτών ή εργατών γης, που οι χρόνιες περιφράξεις, η συσσώρευση πλούτου και τα πενιχρά επιδόματα οδήγησαν στα περίχωρα των νέων βιομηχανικών πόλεων τύπου Μπέρμιγχαμ ή αντί για τους κάθε λογής μετανάστες που περιμένουν το φορτηγό να τους μαζέψει για μεροκάματο, αν σταθούν τυχεροί, πλέον οι πόλεις θα έχουν στρατιές «ελεύθερων επαγγελματιών» που θα κυνηγούν το μεροκάματο, με δικό τους ρίσκο, με ένα μηχανάκι, ένα πατίνι, με τα πόδια, εκεί που πριν τουλάχιστον αναγνωρίζονταν ως εργαζόμενοι και υπόκεινταν σε μία σχετική εργατική νομοθεσία (βλ. περίπτωση Wolt).

Η κορυφή σε αυτό το ιδιότυπο Πανοπτικόν, που προσπαθεί να εγκαθιδρυθεί ως η νέα κοινωνική συνθήκη σε παγκόσμια κλίμακα, κατέχει το μέγιστο μερίδιο του πλούτου, συσσωρεύει αδηφάγα χρήμα και πληροφορίες για κάθε πτυχή της ατομικής και κοινωνικής ζωής, έχει στα χέρια της τη νομοθεσία και την εκτελεστική εξουσία. Προσπαθεί να σπάσει οριστικά το κοινωνικό συμβόλαιο που στήθηκε εν μέρει υπέρ των κατώτερων τάξεων με αίμα και πολύ κόπο που οι ίδιες έχυσαν, όπως για τους αγώνες για το δωρο, την ασφάλιση, τη σύνταξη, για την ελεύθερη υπόσταση των σωμάτων τους. Προσπαθεί να μετατρέψει εργαζόμενους και καταναλωτές σε μία ενιαία μάζα υποτελών, με αδιάσπαστο εργασιακό και κοινωνικό χρόνο υπέρ της αδιάκοπης παραγωγής για το Κεφάλαιο και της σιωπής για τα εγκλήματα του Κράτους. Στην τελική, η Amazon και η κάθε Amazon με τα τεράστια δίκτυα διανομών σε καθησυχάζει: *Δούλεψε εσύ όσο χρειάζεται κι εγώ με ένα απλό κλικ θα ενεργοποιήσω το μηχανισμό μου για να παραλάβεις ό,τι θες στο σπίτι σου, χωρίς περιττές κοινωνικές συναναστροφές. Τώρα, αν μέσα σε αυτήν την*

περιδίνηση είσαι το ίδιο άτομο που σαν ρομπότ συσκευάζεις, συναρμολογείς, μεταφέρεις, κουβαλάς, διανέμεις ένα προϊόν, που εσύ μετά παραγγέλνεις, έτσι είναι ο Καπιταλισμός, βρίσκει πάντα παραθυράκι να απευθυνθεί και στα δικά σου γούστα.

Εν κατακλείδι, ο Καπιταλισμός δεν μπορεί να σταθεί χωρίς το Κράτος. Ο Καπιταλισμός έχει την πατέντα και τελειοποιεί. Το Κράτος, όμως έχει τους Μηχανισμούς, το Στρατό, την Τεχνολογία, κυρίως έχει την νομοθετική και εκτελεστική εξουσία για να βάλει την πλάτη.

Ο αγώνας μας απέναντι και στα δύο ταυτόχρονα πρέπει να είναι πολυεπίπεδος. Ο Καρλ Πολάνυι κάποτε μιλούσε για τη διπλή κίνηση της Ιστορίας, τις δυνάμεις της αποχαλινωμένης Ελεύθερης Αγοράς που τραβάει μπροστά παρασέρνοντας τα πάντα και τις δυνάμεις της Κοινωνίας που βάζουν φραγμούς στην κίνηση της Αγοράς προς όφελός της.[1] Κάπως άστοχα ενσωματώνει στην ανάλυσή του και πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις διαχωρισμένης εξουσίας, όπως πιο φιλολαϊκές κυβερνήσεις κλπ. Καθώς, σιγά σιγά εξαφανίζονται και τα τελευταία ψήγματα τέτοιων αυταπατών, η διπλή κίνηση προσλαμβάνει την τελική και καθαρή μορφή της. Οι από πάνω, Κράτος και Κεφάλαιο και οι από κάτω, η Κοινωνία, οι εργαζόμενες μάζες, οι καταπιεσμένοι-ες, οι μειονότητες, οι άορατες και άορατοι που προσπαθούν να οργανωθούν ή αυτό πρέπει να αρχίσουν να κάνουν με κάθε τρόπο. **Με σωματεία βάσης, με συνελεύσεις γειτονιάς, με κοινωνικούς χώρους, με παγκόσμια αλληλεγγύη, με αίτημα την άρνηση της εκπροσώπησης, τον κοινωνικό έλεγχο της παραγωγής, με Άμεση Δημοκρατία στον τρόπο οργάνωσης και στη λήψη των αποφάσεων. Να διεκδικήσουν το δημόσιο χώρο και λόγο, να καταστήσουν την αορατότητα κοινωνική δύναμη, όπως έκαναν οι Ζαπατίστας όταν έκρυσαν τα πρόσωπά τους για να τους δουν.**

Η ανθρώπινη επικοινωνία, η ταξική αλληλεγγύη, η κοινωνική αυτοοργάνωση αποκαθίστανται μαζί με την αποκατάσταση του χώρου και του χρόνου που μας κλέβουν. Αποκαθίστανται, διαλεκτικά και μαχητικά εκεί που οι άορατοι-ες επιλέγουν να μοιραστούν την

αμηχανία τους, τις ανησυχίες τους και αποφασίζουν να παλέψουν ενάντια στη Λερναία Ύδρα με τα πολλά κεφάλια. Γιατί, όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, η Λερναία Ύδρα έχει πολλά κεφάλια. Έχει, όμως, και τρωτά σημεία, έχει ενδοκαπιταλιστικούς ανταγωνισμούς και σφαίρες κρατικής επιρροής, έχει όμως πάνω από όλα να σκεφτεί πώς θα τα βγάλει πέρα με την πλειοψηφία της Κοινωνίας και τις άπειρες δυνατότητες που αυτή μπορεί να ενσαρκώσει.

1. Αναφορά στο έργο του Καρλ Πολάνυι, *Ο Μεγάλος Μετασχηματισμός*, Νησίδες, Θεσσαλονίκη 2007. (ΣτΕ)

Ο σύνδεσμος για την εκδήλωση: